

Maria Klonowska Matynia, Kamila Radlińska

Politechnika Koszalińska

ZRÓŻNICOWANIE SEZONOWOŚCI BEZROBOCIA NA WIEJSKICH RYNKACH PRACY WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

DIFFERENTIATION OF THE SEASONAL UNEMPLOYMENT IN RURAL LABOR MARKETS OF ZACHODNIOPOMORSKIE PROVINCE

Słowa kluczowe: bezrobocie, sezonowość, gminy wiejskie, województwo zachodniopomorskie

Key words: unemployment, seasonality, rural communities, Zachodniopomorskie province

Abstrakt. Głównym celem artykułu była charakterystyka oraz porównanie zmian sezonowości bezrobocia w gminach wiejskich województwa zachodniopomorskiego. Analizę przeprowadzono wykorzystując dane dotyczące miesięcznej liczby bezrobotnych w latach 2000-2014. Sezonowe składniki bezrobocia wyodrębniono przy użyciu procedury ARIMA Census X-12. Wahania sezonowe dla poszczególnych gmin porównano na podstawie ich amplitudy, symetryczności i intensywności. Badaniem objęto gminy wiejskie województwa zachodniopomorskiego. Analizy przeprowadzone dla województwa zachodniopomorskiego wskazały na duże różnice w sezonowości bezrobocia w gminach wiejskich województwa. Rolnictwo i bliskość miast w województwie zachodniopomorskim wywoływały podobne zachowanie sezonowości bezrobocia na wiejskich rynkach pracy, natomiast turystyka była najistotniejszym czynnikiem wpływającym na intensywność wahań sezonowych na wiejskich rynkach pracy.

Wstęp

Zróżnicowanie bezrobocia w czasie i przestrzeni ma istotne znaczenie dla gospodarki i społeczeństwa. Zróżnicowanie to można zmierzyć przy użyciu różnorodnych miar, m.in. stopą bezrobocia i liczbą bezrobotnych. Także sezonowe wahanie liczby bezrobotnych może stanowić dobrą miarę zróżnicowania rynków pracy. Badania empiryczne wskazują na duże zróżnicowanie bezrobocia pomiędzy rynkami regionalnymi, co powoduje niekorzystne skutki makroekonomiczne m.in. wzrost NAIRU (*Non-Accelerating Inflation Rate of Unemployment*). Często różnice te są większe pomiędzy regionami jednego kraju niż średnio pomiędzy krajami [Taylor, Bradley 1997].

W literaturze ekonomicznej jest wiele opracowań dotyczących cyklicznych i sezonowych wahań zatrudnienia i bezrobocia, jak również badań charakteryzujących rynki pracy w różnorodnych aspektach. Wahania cykliczne oraz regionalne zróżnicowanie rynków pracy obserwowane są na polskim rynku pracy [Kryńska 2011, Sojka 2013]. Niektóre badania empiryczne podkreślają znaczenie ośrodków miejskich dla funkcjonowania lokalnych rynków pracy, w tym wiejskich rynków pracy [Dunaj, Sapińska 2014]. Zazwyczaj odwołują się one m.in. do modelu biegunów wzrostu lub tzw. nowej geografii ekonomicznej. W wielu regionach turystyka jest czynnikiem wpływającym na sezonowość bezrobocia na lokalnych rynkach pracy, w tym także na rynki gmin wiejskich. Problem ten został zbadany i opisany m.in. na przykładzie Grecji [Andriotis 2005] i Hiszpanii [Pearce 1989]. Na gruncie polskim analizy zjawiska sezonowości w turystyce zostały przeprowadzone przez Kulbaczewską i Kubickiego [2007]. Rolniczy charakter gmin, zmiana gospodarczej funkcji wsi, procesy sprzedaży, dzierżawy byłych PGR-ów wywierają istotny wpływ na zmiany w funkcjonowaniu wiejskich rynków pracy [Kraciński 2011, Dzun 2005].

Badania własne przeprowadzone dla województwa zachodniopomorskiego wskazują na duże różnice w sezonowości bezrobocia w gminach wiejskich województwa. Przedmiotem zainteresowania były krótkookresowe wahania bezrobocia i dynamiczne porównanie pomiędzy poszczególnymi grupami lokalnych rynków pracy województwie zachodniopomorskim. Wyniki

z przeprowadzonych badań powinny doprowadzić do lepszej charakterystyki wiejskich rynków pracy województwa zachodniopomorskiego i do określenia specyfiki wiejskich rynków pracy w województwie. Istotną przesłanką do podjęcia badań było znaczenie obszarów wiejskich dla funkcjonowania rynku pracy oraz znaczenie wiejskich rynków pracy dla rynku pracy województwa zachodniopomorskiego. Głównym celem artykułu była charakterystyka oraz porównanie sezonowych zmian bezrobocia w gminach wiejskich województwa zachodniopomorskiego.

Materiał i metodyka badań

Zmiany na rynku pracy można charakteryzować posługując się różnorodnym zestawem wielkości. Jedną z najpopularniejszych jest stopa bezrobocia. Jednak zmiany na rynku pracy w liczbie zatrudnionych, liczbie bezrobotnych mogą zachodzić bez istotnych wahań w stopie bezrobocia. Dlatego w badaniu posłużono się danymi o liczbie bezrobotnych. Dane pochodziły z zasobów Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Szczecinie (WUP). Gminy podzielono na grupy zgodnie z administracyjnym podziałem kraju na: wiejskie, wiejsko- miejskie i miejskie.

W badaniu uczestniczyły wszystkie gminy województwa. Do badania użyto danych dotyczących 11 gmin miejskich, 54 wiejsko-miejskich oraz 49 wiejskich. Badanie miało charakter całościowy, ponieważ wyniki badania miały określić specyfikę obszaru gmin wiejskich województwa zachodniopomorskiego.

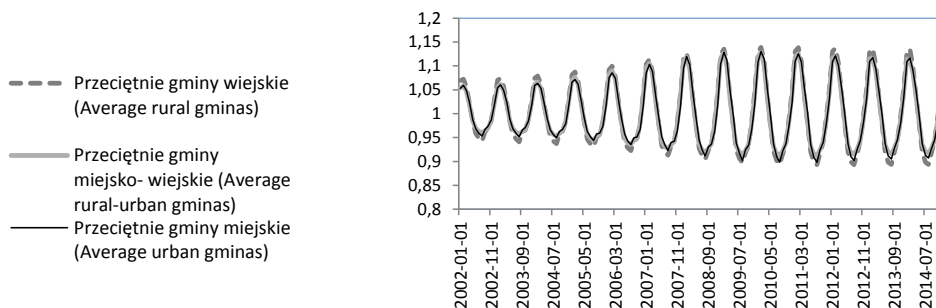
Danymi poddanymi analizie były miesięczne informacje o liczbie bezrobotnych na wskazanych rynkach pracy w okresie 2002-2014. Sezonowe składniki bezrobocia wyodrębnione zostały przy użyciu procedury ARIMA Census X-12. Wahania sezonowe dla poszczególnych gmin porównano na podstawie ich amplitudy, symetryczności i intensywności.

Wyniki badań

Zmiany na rynku pracy podlegają wahaniom długo, średnio i krótkookresowym. Często jednak w analizach pomijany jest aspekt sezonowości. Charakterystyka rynku pracy powinna uwzględniać także zmiany o charakterze krótkookresowym. Wahania sezonowe mogą stanowić znaczną część krótkookresowej zmienności zjawisk ekonomicznych [Barsky, Miron 1989].

Województwo zachodniopomorskie należy do regionów o najwyższej wrażliwości na zmiany sezonowe. Wynika to po części ze specyfiki rynku pracy, tj. występowania obszarów o charakterze turystycznym i rolniczym oraz stosunkowo małym oddziaływaniu miast na gospodarkę województwa.

Badanie przeciętnych wahań sezonowych bezrobocia w województwie zachodniopomorskim przeprowadzono w trzech grupach gmin. Pierwszą grupę stanowiły gminy sklasyfikowane jako gminy wiejskie – w województwie zachodniopomorskim znajduje się ich 49. Drugą grupę stanowiły 54 gminy wiejsko-miejskie, a trzecią 11 miejskich. Wyniki badania zaprezentowano na rysunku 1.

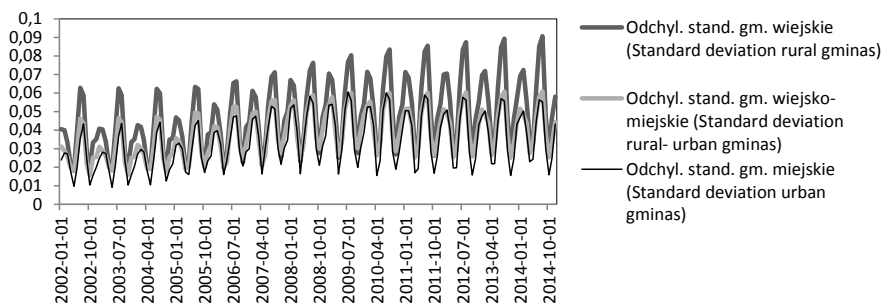

Rysunek 1. Wahanie sezonowe bezrobocia w grupach gmin

Figure 1. Unemployment seasonal fluctuation in groups of communities

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP [www.wup.pl, 2015]

Source: own study based on Voivodship Labour Office in Szczecin data [www.wup.pl, 2015]

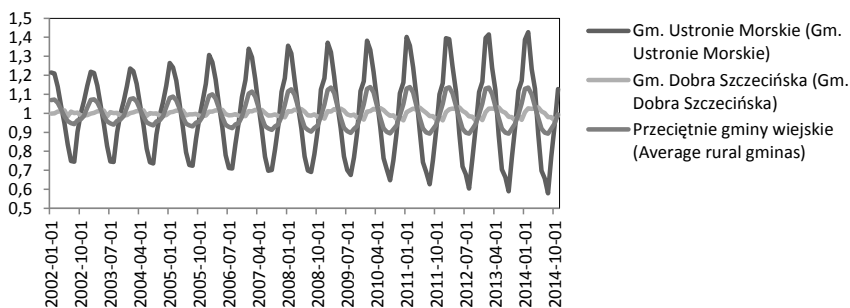

Rysunek 2. Odchylenie standardowe wahań sezonowych bezrobocia w grupach gmin

Figure 2. Standard deviation unemployment seasonal fluctuations in groups of communes

Źródło: jak na rys. 1

Source: see fig. 1

Rysunek 3. Zróżnicowanie wahań sezonowych w wybranych gminach wiejskich województwa zachodniopomorskiego

Figure 3. Differentiation of seasonal fluctuations in selected rural communes Zachodniopomorskie province

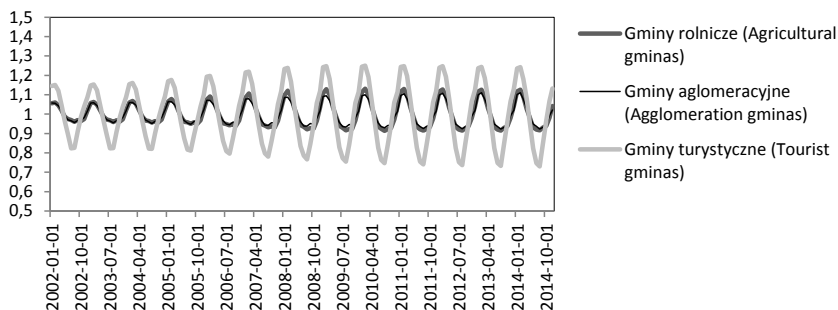
Źródło: jak na rys. 1

Source: see fig. 1

Cechą charakterystyczną wszystkich badanych grup jest podobny długookresowy przebieg sezonowości bezrobocia oraz podobny poziom wahań sezonowości. Wyniki badania wskazały na relatywnie wysoki poziom sezonowości we wszystkich badanych grupach gmin. Najwyższym poziomem sezonowości cechowała się grupa gmin wiejskich, a najniższym miejskie gminy, jednak różnica ta była relatywnie niewielka – nie przekroczyła 3%.

Z uwagi na podobny poziom sezonowości bezrobocia w grupach gmin wiejskich, wiejsko-miejskich oraz miejskich, kolejnym krokiem była analiza odchylenia standardowego od średniej (rys. 2). Stwierdzono, że zróżnicowanie sezonowości w grupie gmin wiejskich było największe, o czym świadczyły najwyższe poziomy odchylenia standardowego. Wyniki odchyleń od wartości przeciętnej gmin wiejsko-miejskich oraz miejskich mogą świadczyć o mniejszym zróżnicowaniu gmin w tych grupach.

Wiejskie rynki pracy w województwie zachodniopomorskim cechowały się znacznym zróżnicowaniem pod względem sezonowości bezrobocia. Mogło to wynikać z położenia geograficznego oraz uwarunkowań historycznych regionu. Gminy wiejskie w województwie zachodniopomorskim w dużej mierze mają charakter rolniczy, popegeerowski – wielkoobszarowy. Ponadto, część gmin wiejskich mocno związana jest z działalnością turystyczną, która także podlega silnym wahaniom sezonowym. Wyniki badań czynnika sezonowego potwierdziły te przypuszczenia. Badanie czynnika sezonowego bezrobocia wykazało, iż najniższym poziomem wahań sezonowych charakteryzowała się wiejska gmina Dobra Szczecińska, natomiast największym wiejska gmina Ustronie Morskie.

Rysunek 4. Wahanie sezonowe bezrobocia w gminach wiejskich aglomeracyjnych, rolniczych i turystycznych
 Figure 4. Fluctuations in seasonal unemployment in rural agglomeration, agriculture and tourism

Źródło: jak na rys. 1

Source: see fig. 1

Gmina wiejska Dobra Szczecińska to jedyna gmina wiejska znajdująca się w obszarze metropolitalnym (według klasyfikacji Unii Metropolii Polskich). Bliskość występowania obszarów wielkomiejskich, tj. miasta Szczecina wpłynęła pozytywnie na sezonowość bezrobocia w gminach przyległych, w tym gminy wiejskiej Dobra Szczecińska. Specyfika funkcjonowania rynku pracy Dobrej Szczecińskiej potwierdza pozytywny wpływ ośrodka miejskiego na wiejski rynek pracy. Zauważono, że występowanie mniejszych aglomeracji, tj. 11 ośrodków w województwie wpłynęło także na intensywność wahań sezonowych bezrobocia w przyległych gminach wiejskich, choć nie stwierdzono znacznego pozytywnego wpływu. Były to gminy wiejskie Kołbaskowo, Stare Czarnowo, Kobylanka, Będzino, Biesiekierz, Manowo, Świeszyno.

Drugą cechą wpływającą na wyniki sezonowości bezrobocia może być uzależnienie rynków pracy od branży turystycznej (gmina Ustronie Morskie). Występowanie tzw. sezonu turystycznego wpływa pozytywnie na sezonowość bezrobocia w miesiącach letnich i negatywnie w miesiącach zimowych. Amplituda wahań sezonowych w gminach wiejskich o profilu turystycznym jest stonkowna duża. W 2014 roku w gminie Ustronie Morskie amplituda wahań sezonowych wyniosła około 85%. Poza tą gminą w grupie o profilu turystycznym znalazły się także gminy: Rewal, Kołobrzeg, Mielno, Darłowo, Postomino.

Powodem zróżnicowania bezrobocia w gminach wiejskich mogła być także prowadzona działalność rolnicza. Gminy, które cechował rolniczy charakter m.in.: Białogard, Bierzwnik, Krzęcin, Ostrowice, Wierzchowo, Osina, Przybiernów, Brojce, Widuchowa, Świerzna, Dygowo, Rymań, Siemyśl, Boleszkowice, Nowogródek Pomorski, Bielice, Kozielice, Przelewice, Warnice, Malechowo, Sławno, Dolice, Marianowo, Stara Dąbrowa.

Takie przyporządkowanie gmin pozwoliło na dokonanie analizy wahań sezonowych w grupach gmin wiejskich o charakterze rolniczym, aglomeracyjnym oraz turystycznym.

Zasadniczo największe znaczenie dla występowania wahań sezonowych na obszarach wiejskich województwa zachodniopomorskiego miał turystyczny charakter gmin. Turystyka jest tym działem gospodarki narodowej, który w największym stopniu wpływa na zmiany sezonowe na rynku pracy. Zarówno rolniczy charakter gmin, jak i efekt aglomeracji w województwie wpływał w podobnym stopniu na sezonowość bezrobocia. Potwierdzeniem tych spostrzeżeń była wielkość amplitudy wahań w grupach gmin wiejskich. Podobna dla analizowanych gmin wiejskich jest długookresowa tendencja wzrostu wahań sezonowych w badanym okresie. Wzrost sezonowe we wszystkich grupach gmin wiejskich zwiększały się w długim okresie.

Wnioski

1. Podział rynków pracy na rynki wiejskie, wiejsko-miejskie oraz miejskie pozwala na lepsze opisanie wahań sezonowych bezrobocia.
2. Wiejskie rynki pracy charakteryzują się podobnym poziomem sezonowości w stosunku do rynków wiejsko-miejskich i miejskich w województwie zachodniopomorskim.
3. Wiejskie rynki pracy są zróżnicowane pod względem sezonowych wahań bezrobocia.
4. Rolnictwo i efekt aglomeracji w województwie zachodniopomorskim wywołuje podobne zachowanie sezonowości bezrobocia na wiejskich rynkach pracy województwa zachodniopomorskiego.
5. Turystyka jest najistotniejszym czynnikiem wywołującym wahanie sezonowe na wiejskich rynkach pracy w województwie zachodniopomorskim.

Literatura

- Andriotis K. 2005: *Seasonality in Crete. Problem or a Way of Life?* Tourism Economics, 11(2), 207-227.
- Barsky R.B., Miron J.A. 1989: *The Seasonal Cycle and the Business Cycle*, Journal of Political Economy, 97(3) (June), 503-535.
- Dunaj K., Sapińska M. 2014: *Analiza zmian na rynku pracy województwa zachodniopomorskiego w latach 2009-2014*, Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie, Szczecin 2014.
- Dzun W. 2005: *Państwowe gospodarstwa rolne w procesie przemian systemowych w Polsce*, Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk, Warszawa, 45-59.
- Kraciński P. 2011: *Rozdysponowanie Własności Rolnej Skarbu Państwa w latach 1992-2009*, Zesz. Nauk. SGGW, Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej, nr 87, 41-53.
- Kryńska E. 1998: *Wybrane teorie rynku pracy a prognozowanie*, [w:] E. Kryńska, J. Suchecka, B. Suchecki (red.), *Prognoza podaży i popytu na pracę w Polsce do roku 2010*, Studia i Materiały, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa, 33-51.
- Kulbaczevska M., Kubicki R. 2007: *Analiza ruchu turystycznego w zakładach uzdrowiskowych na tle obiektów noclegowych ogółem w województwie zachodniopomorskim w latach 2001-2005*, Zesz. Nauk. Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 466, 143-152.
- Pearce D.G. 1989: *Tourist Development*, 2nd ed. New York, Longman.
- Sojka E. 2013: *Analiza sytuacji na lokalnym rynku pracy z wykorzystaniem zmiennej syntetycznej*, [w:] D. Kotlorz (red.), *Zróżnicowanie sytuacji na rynku pracy – ujęcie regionalne, krajowe, międzynarodowe*, Katowice, 33-44.
- Taylor J., Bradley S. 1997: *Unemployment in Europe: A comparative analysis of regional disparities in Germany, Italy and the UK*, Kyklos, 50, 221-245.
- www. wup.pl, dostęp 03.05. 2015.

Summary

The main aim of this article was to characterize and compare seasonal changes in the seasonal unemployment in rural Zachodniopomorskie Voivodeship. The analysis was conducted based on data on monthly number of unemployed in the 2000-2014 period. Seasonal components unemployment were separated using an ARIMA procedure Census X-12. The research were included Zachodniopomorskie Voivodeship rural gminas. Analyses conducted for Zachodniopomorskie show large differences in the seasonal unemployment in rural gminas of the region.

Adres do korespondencji
dr Maria Klonowska Matynia
Politechnika Koszalińska
Wydział nauk Ekonomicznych
ul. Kwiatkowskiego 6E, 75-343 Koszalin
tel. (94) 34 39 182,
e-mail: mklonowska@wp.pl, kamila.radlinska@tu.koszalin.pl